

ca segon el *Procés de les Olives*: «Moreno us darà algun *fre tari*, / ab què parareu sens gran sofrenada» (v. 639); no és un hapax perquè també consta dues vegades en un inv. del S. xv: «item un *fre teri* antic --- item altre *fre teri* ---» (*La Veu de Montserrat*, 1886, 360). El mer fet dels dos homònims, possiblement l'un, i l'altre segur, de provenença adjectiva, ja porta algun suport més a la hipòtesi aràbiga. Es pot concebre altra cosa, és cert, en particular per al nom del fre, reparant, pel context del «Procés», que devia ser un fre d'acció directa, i més aviat brutal, sobre el cos del cavall: que fos un *fre *fretari* (de FRETAR) que actués frotant sobre la pell de la bèstia; idea molt imaginativa i amb poc suport.

Una possibilitat més concreta seria partir de l'àrab *tari* 'fresc, recent, encara humit', '(pa) tou, tendre', mot de l'àrab general (ja a l'Alcorà, «fresh», Penrice, 90a) que almenys tindria l'avantatge d'estar ben documentat, no solament en els moderns glossaris magrebins, sinó també en el botànic sevillà Abenalauam (S. XII), com a distintiu d'una mena de carxofa (*t(ar)riya*) i d'una mena de pruna (*tari*) negra i precoç; i en els grans glossaris hispànics: *tari* «recens» RMa.; *tari* «reziante, rezentat, fresco y reziante», *jarba taria* «llaga reziante, con sangre» (Dozy, *Suppl.* I, 43a). Pel costat semàntic restaria ben incert, si bé es podria conjecturar que a la moneda se li hagués aplicat quan es va encunyar de fresc i innovant, en substitució de les monedes pre-islàmiques de Sic. etc. Un *dirhem tari* seria, doncs, pròpiament 'un diner novell'. I que al fre enèrgic se li hagués aplicat a manera d'eufemisme per antifrasi; cf. les definicions que li dóna l'egipci Boqtor: «mou, qui cède facilement au toucher; délicat, douillet; poltron»; «doux» «(chien) dressé, apprivoisé» (al Sud de Constanina, Lentin, 183b). El canvi de *i* en *-in* indica que en castellà en tot cas és manlleu, probablement del català. Si aquest el rebé també de Sicília, és més incert, com sigui que Guillem de Cervera és anterior al nostre desembarc a Sicília.

Taribel, V. *taro*

TARIDA, de l'àr. *tarida* 'nau de transport'. □ 1.ª doc.: fi S. XIII.

«Les galees, dotze que n'hi havia, cada una tirava *tarida*, e anaven traén les *tarides* del port, gent e suau: e ls sarraïns sentiren-ho, e arravataren-se, e aquests nostres qui traÿen les *tarides* estegueren-se de remar, e --- anaren trahén les *tarides* suau --- e cuytaren-se tant les nostres 12 galees e les 12 *tarides* que ans foren a terra que éls», *Jat.me I* (Ag., 97); «fom --- a Teragona, e haguem noliejades naus e *terides*, e una galea --- per saber noves si eren los sarraïns en Maylorques; e e foren les naus e les *terides* appareylades a compliment de 300 cavallers», *Jaume I* (Ag., 97, 159); «e l rey féu venir --- un ric hom de la ciutat de Bna.; e dix-li --- que fées fer galeres e *tarides* e lenys, per portar cavals, e cavallers e vianda e civada e gins; e féu fer galeres e *tarides* e d'altres lenys, e féu fer besuyt e ajustar farina, e --- en qual guisa avia ordonat

de passar a Malorques», *Desclot* (§ 30, *NCL.* II, 88.4; també 66.25).

Que en restà memòria molt de temps en la tradició popular ho mostra l'haver quedat com a NL: «Cala *Tarida*» a la costa SO. d'Eivissa (sota St. Josep d. I. *Talaia*); i n'hi ha una prova curiosa en una de les versions del romanç famós del Mosso de Marsella: «Set *tarides* navegaven - navegaven per la mar, / quan [ne] foren a la mar alta - manteniments van faltant», *MilàF* (*Romillo.*, 215F1, que hi fa l'esmena evident de *marides* en *tarides*, versió reco. pel canonista barceloní Vergés i Permanyer); encara que el mot no figura a cap de les altres set versions del bell romanç (a la major part hi ha *bastiments*), en aquesta hi ha una sèrie de mots arcaics (com *galiona*), que semblen indicis que aquesta fos la més antiga, i amb arrels ja medievals.

Va passar també al cast. TARIDA [c. 1260, *Partidas*], *DCEC/DECH*; a Itàlia [1210], i també fou conegut en llengua d'oc i francès [1246]. Les llengües de França devien pendre'l del català o, en part, de l'it., i a les altres els arribaria directament de l'àrab; de l'italià degué passar al baix grec [S. XIII].

Per a la mena de nau que era és decisiu el primer passatge citat de Jaume I, on hem vist que les *tarides* eren remolcades per una galera cada una. I per tots plegats es veu que era una embarcació de transport de cavalls i queviures. Com va indicar-ho Dozy (*Gloss.*, 350), es tracta de l'àr. *tarida* ja documentat en lèxics clàssics (Freitag), com a «actuaria navis», i en l'àrab granadí (*PAlc.*, s. v. *galea, galeaça*). És un derivat de l'arrel *trd* 'empènyer', 'repèllir', que ja figura a l'Alcorà i és de l'àrab general i de sempre: 'endur-se', «to drive away», *sura VI*, v. 52, també *tàrid* «one who drives away» (Penrice, 89b). En quina forma se li aplicà el sentit d'aquest verb ho veiem pel primer passatge de Jaume I.

TARIFA, de l'àrab *ta'rifā* id., derivat de *ʿarrāf* 'ell informà, donà a conèixer'; el català és el que transmeté el mot al cast. i segurament també al francès i l'italià. □ 1.ª doc.: 1315.

El mot no figura encara en la tarifa dels corredors de llotja de Bna. de 1271 (on s'usen termes com *ordenació, reva* etc.); però sí ja en una llista de 1315 de tributs al fisc reial: «val la *tariffa*, la part del senyor rey, a cascun any, tro a 50 sol.» (*CoDoACA* xxxix, 123); «encontinent amostrà a sa Excia. la dita *tariffa*, ab la qual sta continuat com les calses de aquella paguen dret de merceria», a. 1583, *Aràits* v, 374. El caràcter molt arrelat que té el mot en la nostra llengua i, més que enlloc, en el P. Val., es coneix per l'existència de derivats en sentit abstracte i moral, i accs. de *tarifa* que sobreixen del terreny tributari i fins de l'econòmic. A la Ribera de Xúquer, p. ex., s'aplica al mòdul d'aigua per regar o per alimentar les sèquies; a Carcaixent em deien que en una d'aquestes *no i a tarifa*, no hi ha límit a la quantitat d'aigua que poden usar (1962); maestr. *no tenir tarifa* 'moderació, mesura', infra; i veg. els DERIV. observant que aquests no tenen parió en les altres llengües romàniques que han